herpy

GEKKOER

Persian wonder gecko

Teratoscincus keyserlingii

En stor, nataktiv ørkengekko med frøagtige øjne og en hale dækket af store, tagstensagtige plader. Den lever i sandørkener i Iran, Afghanistan og Pakistan og i en lille, truet bestand i De Forenede Arabiske Emirater. Den holdes sjældent, og der findes kun lidt viden om pasningen.

Familie: Sphaerodactylidae Tidligere navn: *Teratoscincus scincus keyserlingii; Teratoscincus zarudnyi*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**16-20 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-20 år**
Aktiv	**Nat**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**90 × 60 × 45 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Hotspot	**30-35 °C**
Temperatur, nat	**18-22 °C**
Luftfugtighed	**30-50 %**
UVB	**Valgfri**
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**2 æg**
Inkubation	**60-110 dage** ved 28-29 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Bilag D**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står ikke på CITES-listerne. Den blev tidligere regnet som underart af Teratoscincus scincus, som står i bilag D i EU's forordning 338/97, og regnes sandsynligvis stadig for omfattet af bilag D (ikke bekræftet i selve forordningsteksten). Køb og salg inden for EU kræver da ingen tilladelser, men dyr, der indføres fra lande uden for EU, skal anmeldes ved grænsen. Vælg dyr fra opdræt og få dokumentation for oprindelsen. Ellers gælder dyrevelfærdslovens almindelige krav.

Om arten

Teratoscincus keyserlingii er en kraftigt bygget ørkengekko med store øjne uden låg, bredt hoved og store, tynde skæl, der ligger som tagsten over krop og hale. Tæerne har ingen klæbende puder, men kamme af små skæl, som giver fodfæste i løst sand. Hos voksne dyr løber der mørke længdebånd langs ryggen, mens de nærtstående arter oftest har tværbånd eller pletter. Skællene på ryggen er kraftigt overlappende og går helt op på bagsiden af hovedet.

Arten blev beskrevet i 1863 og er typearten for slægten. Det videnskabelige navn hædrer den baltisk-tyske geolog og zoolog Alexander von Keyserling. Den har i lange perioder været regnet som underart af *Teratoscincus scincus*, og et yngre navn, *Teratoscincus zarudnyi*, regnes for synonym. Ældre pasningsvejledninger om *T. scincus* kan derfor handle om denne art. Genetiske undersøgelser viser stor variation inden for arten, og den forventes at blive revideret.

Typeeksemplaret måler 16 cm inklusive halen, der udgør 6 cm. Andre mål for voksne dyr er ikke dokumenteret, og størrelsen på 16-20 cm og levealderen på 10-20 år er lånt fra *Teratoscincus scincus*. Vægten er ikke dokumenteret. Arten lægger æg.

Arten holdes sjældent, og pasningen bygger på den nærtstående *Teratoscincus scincus*. Det er et roligt dyr med tynd hud og en hale, der smides let. Det egner sig bedre til at betragte end til at håndtere.

Udbredelse og levested

Arten findes i Iran, i det sydlige Afghanistan og i det vestlige Pakistan. Typelokaliteten ligger i det østlige Iran. I De Forenede Arabiske Emirater lever en lille, isoleret bestand, som sandsynligvis er kommet fra det sydlige Iran i løbet af istiden og i dag er adskilt fra hovedbestanden af Den Persiske Golf og Hormuzstrædet.

I Emiraterne er udbredelsesområdet mindre end 5.000 km², og arten bebor under 100 km² af det. Den lever mest inden for 30-40 km fra golfkysten og under 200 meters højde. Bestanden er stærkt opsplittet og i tilbagegang på grund af bebyggelse og forstyrrelse af levestedet, og den er klassificeret som kritisk truet i landet. På verdensplan er arten ikke truet. Ældre angivelser fra Qatar er tvivlsomme.

> **Oprindelig udbredelse:** Iran, Afghanistan, Pakistan og De Forenede Arabiske Emirater.

LEVESTED

Gekkoen er en sandart. Den lever i sandørken, mellem lave sanddyner, på sandsletter med spredt bevoksning og af og til på hårdere jord. Den findes fra havniveau op til omkring 1.500 meters højde. Om dagen ligger den skjult i en hule, og om natten kommer den frem på jorden.

Levestedet er varmt og tørt med store forskelle mellem dag og nat. Sandet holder på fugten i dybden, så hulen giver et køligere og mere stabilt klima end overfladen. Det er det mønster, man skal efterligne i terrariet: tør overflade, dybt gravbart sand og et fugtigere skjul.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Teratoscincus keyserlingii*. Anbefalingerne bygger på sandørkenen, den lever i, og på de nærtstående arter *Teratoscincus scincus* og *Teratoscincus roborowskii*, som har samme levevis og er bedre kendt i fangenskab. Tallene er lånt fra dem.

Et par skal have et terrarie på mindst 90 × 60 × 45 cm (længde × bredde × højde). Et enkelt dyr skal have samme mål, og større er altid bedre, fordi gekkoen går meget rundt om natten. Bundarealet er vigtigere end højden, da den ikke klatrer. Låget skal slutte tæt.

Brug et 10-15 cm tykt lag af vasket legesand blandet med ler eller ørkenjord, så dyret kan grave en hule, der holder. Undgå kalksand og farvet sand, som dyret kan sluge. Lav mindst to skjul af fx korkrør og flade sten, ét i den varme og ét i den kølige ende, og gør det ene til et fugtigt skjul med let fugtig jord. Læg sten og skjul direkte på bunden, før sandet kommer i, så de ikke styrter sammen, når dyret graver.

TEMPERATUR

Arten skal have en tydelig temperaturgradient. Om dagen skal den kølige ende ligge på 24-28 °C, og et varmt område skal nå 30-35 °C ved sandoverfladen, fx under en varmepære eller et keramisk varmelegeme styret af en termostat. Mål overfladetemperaturen med et digitalt eller infrarødt termometer.

Om natten skal temperaturen falde til 18-22 °C, og der er sjældent brug for ekstra varme. En kølig vinterpause er ikke dokumenteret for arten, men lånes fra *Teratoscincus scincus*: omkring to måneder ved 15-18 °C, hvis du vil have dyrene til at yngle. Fodr dyrene godt i ugerne før, og stop fodringen to uger før temperaturen sænkes.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Det er en ørkenart, og terrariet skal være tørt med en luftfugtighed på 30-50 %. Spray ikke hele terrariet. Fugt i stedet sandet let i det fugtige skjul et par gange om ugen, så dyret har et sted at gå hen, når det skal skifte hud.

Huden skiftes i stykker, og der kan sidde rester tilbage på tæer og halespids, hvis luften er for tør. Gør i så fald skjulet lidt fugtigere. Stil en lav skål med frisk vand i den kølige ende, og skift vandet ofte. God ventilation holder bunden tør.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Som nataktivt dyr har gekkoen ikke store krav til lys, og den kan klare sig uden UVB, når foderet er pudret med D3-vitamin. Et svagt UVB-rør til skyggedyr (Ferguson-zone 1-2), fx et T5-rør på 5-7 % i den varme ende, kan bruges, så længe UV-indekset højst når 1-2 der, hvor dyret kan komme. Der skal altid være skygge og skjul i resten af terrariet. UVB er derfor angivet som valgfrit.

Hold en fast døgnrytme med omkring 12 timers lys om sommeren og 10 timer om vinteren. Natten skal være mørk.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

Gekkoen er insektæder. Giv varieret levende føde som fårekyllinger, græshopper og dubia-kakerlakker, og melorme eller voksmøllarver som godbid en gang imellem. Insekterne skal være mindre end afstanden mellem dyrets øjne og gerne være fodret med grønt. Voksne dyr fodres 2-3 gange om ugen, unge hver anden dag. Fodringshyppigheden er lånt fra *Teratoscincus scincus*.

Pudr insekterne med kalk ved de fleste måltider og med et vitaminpulver med D3 en gang om ugen. Fodr om aftenen, og fjern insekter, der ikke bliver spist. Hold øje med vægten, for ørkengekkoer bliver let for fede i fangenskab.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Teratoscincus keyserlingii er rolig og afventende, men skrøbelig. Den tynde hud kan flænses, hvis du tager for hårdt fat, og halen smides let, så den skal håndteres så lidt som muligt og aldrig i halen. Truede dyr i slægten rejser sig på strakte ben, krummer ryggen og svinger halen, så skællene rasler, og de kan pibe og bide. Det er mest bluff.

Hanner må aldrig holdes sammen, fordi de slås. Et par kan som regel bo sammen, men hold øje med, om dyrene tåler hinanden, og hav et ekstra terrarie klar. Dyrene sover i hulen om dagen, så du ser dem mest om aftenen.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannerne kendes på de to buler ved halens rod, hvor hemipenis sidder, og på en række porer foran kloakken. Der findes ingen dokumenterede tal for, hvornår arten bliver kønsmoden. Hunner bør være fuldt udvoksede, i god huld og have en stabil vægt, før de sættes i avl, for unge hunner bliver let tappet for kalk.

PARRING

Avl med arten er ikke dokumenteret i detaljer. Hos den nærtstående *Teratoscincus scincus* afhænger yngleaktiviteten af en kølig vinterpause på omkring to måneder ved 15-18 °C, og det er rimeligt at forsøge det samme. Når temperaturen er hævet igen, og dyrene spiser normalt, sættes hannen til hunnen i hendes terrarie. Skil dem ad, hvis hunnen jagtes uden ro eller får bidsår.

ÆGLÆGNING OG KULD

Slægten lægger typisk to hårdskallede, skrøbelige æg ad gangen, og tallet er lånt fra *Teratoscincus scincus*. Antallet af kuld pr. år er ikke dokumenteret for arten. Giv hunnen et æglæggested med dybt, løst sand, fx 15 cm sand i den ene ende, og tjek jævnligt efter nye æg, fordi hunnen kan grave dem op. Giv hende rigeligt med kalk og føde, og stop avlen, hvis hun taber sig.

INKUBATION

Æggene skal ligge tørt eller med meget lidt fugt. For meget fugt dræber fostrene. Læg dem uden at vende dem halvt ned i tørt sand eller et andet tørt substrat i en lukket boks med en lille vandskål, der ikke rører æggene. Temperaturen er lånt fra *Teratoscincus scincus*: 28-29 °C, og klækningen tager 60-110 dage. Det er ikke dokumenteret, om temperaturen bestemmer kønnet.

OPDRÆT AF UNGER

Hold ungerne enkeltvis i en lille boks eller et terrarie på 20-40 liter med sand, et tørt og et fugtigt skjul, og fugt en lille del af bunden let. Voksne dyr kan angribe unger. Giv små levende insekter pudret med kalk hver anden dag, og vej ungerne jævnligt. Der findes ingen dokumenterede tal for vækst og vægt.

Sundhed og typiske fejl

Der findes ingen dokumenterede oplysninger om sygdomme hos arten. De typiske problemer hos nært beslægtede ørkengekkoer er:

- Fugtig bund og dårlig ventilation, som giver svamp, hudproblemer og luftvejsinfektioner. Hold terrariet tørt med kun ét lille fugtigt skjul.
- Hudrester på tæer og halespids, hvis luften er for tør.
- Skader på den tynde hud efter hårdhændet håndtering, og tabte haler.
- Forstoppelse efter slugt kalksand eller andet uegnet bundmateriale.
- Mangel på kalk og D3-vitamin, især hos unger og avlshunner. Pudr foderet.
- Fedme ved for rigelig fodring.

Søg en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke spiser i flere uger, har hævede øjne, hvæsende vejrtrækning eller er slapt.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.